

Institut za pedagoška istraživanja
Beograd

Institut za psihologiju
Filozofskog fakulteta u Beogradu

XXVI NAUČNA KONFERENCIJA
„PEDAGOŠKA ISTRAŽIVANJA I ŠKOLSKA PRAKSA“

*Kvalitativna istraživanja
kroz discipline i kontekste:
osmišljavanje sličnosti i razlika*

ZBORNİK RADOVA

Urednici

Vladimir DŽINOVIĆ
Tijana NIKITOVIĆ

12. i 13. mart 2021. godine
Online konferencija

XXVI NAUČNA KONFERENCIJA
„PEDAGOŠKA ISTRAŽIVANJA I ŠKOLSKA PRAKSA“

*Kvalitativna istraživanja
kroz discipline i kontekste:
osmišljavanje sličnosti i razlika*

ZBORNIK SAOPŠTENJA

Urednici
Vladimir Džinović
Tijana Nikitović

12. i 13. mart 2021.
Online konferencija

PROGRAMSKI ODBOR

Predsednik

dr Vladimir Džinović, viši naučni saradnik
Institut za pedagoška istraživanja, Beograd

Članovi

Dr Dušan Stojnov, redovni profesor
Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu

Dr Zora Krnjaić, viši naučni saradnik
Institut za psihologiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu

Dr Slavica Ševkušić, viši naučni saradnik
Institut za pedagoška istraživanja, Beograd

Dr Nikoleta Gutvajn, viši naučni saradnik
Institut za pedagoška istraživanja, Beograd

Dr Ivana Stepanović Ilić, docent
Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu

Dr Biljana Stanković, docent
Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu

Dr Nataša Simić, viši naučni saradnik
Institut za psihologiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu

Dr Marina Videnović, naučni saradnik
Institut za psihologiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu

msr Sanja Grbić, istraživač saradnik, asistent
Institut za pedagoška istraživanja, Beograd
Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu

ORGANIZACIONI ODBOR

Predsednik

msr Tijana Nikitović, istraživač pripravnik
Institut za psihologiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu

ORGANIZATORI SKUPA

INSTITUT ZA PEDAGOŠKA ISTRAŽIVANJA
Dobrinjska 11/3 • 11 000 Beograd • Srbija
www.ipi.ac.rs

INSTITUT ZA PSIHOLOGIJU, FILOZOFSKI FAKULTET U BEOGRADU
Čika Ljubina 18-20 • 11 000 Beograd • Srbija
www.f.bg.ac.rs/instituti/IPS/o_institutu

Napomena. Realizaciju ovog istraživanja finansiralo je Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije (br. Ugovora 451-03-9/2021-14/200018).

KOMPARATIVNA ANALIZA PROGRAMA METODOLOGIJE ISTRAŽIVANJA NA STUDIJAMA PEDAGOGIJE: ODNOS KVANTITATIVNE I KVALITATIVNE PARADIGME

Ante Grčić*

Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu

Morana Koludrović

Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu

Uvod. Metodologija istraživanja, kao i paradigme i pristupi istraživanjima u pedagogiji stalna su i nezaobilazna tema pedagogije kao znanosti (Sekulić – Majurec, 2007). Tradicionalno se istraživanja dijele na kvalitativna i kvantitativna, a Sekulić - Majurec (2007) analizom paradigmatškog sukoba zastupnika navedenih pristupa zaključuje da uzroke ovih sukoba ne treba tražiti toliko u istraživačkim metodama koliko u razmišljanjima koja pripadaju tradicijama navedenih pristupa. Pregledom literature metodologije pedagoških istraživanja ističu se dvije struje razmišljanja o navedenoj problematici pa tako Cohen, Manion i Morrison (2007) pišu o pozitivističkoj i interpretativističkoj paradigmi, a Creswell (2009), Teddlie i Tashakkori (2009) te Lincoln i Guba (1994) o pozitivističkoj i konstruktivističkoj. Iako govorimo o različitim pojmovima interpretativizma i konstruktivizma, navedeni pojmovi i pristupi pripadaju istom intelektualnom naslijeđu (Gojkov, 2007). Iz navedenog je razvidno da je kvantitativni pristup dio pozitivističkog intelektualnog nasljeđa, a kvalitativni konstruktivističkog. Vidljivo je i da kvalitativni i kvantitativni pristup nisu samo tehnike prikupljanja i analize podataka već dio jedne šire problematike koja se odnosi na uvjerenja o svijetu u kojem živimo i način na koji taj svijet vidimo zbog čega Lather (1986) zaključuje da je paradigma način na koji ćemo vidjeti svijet, odnosno konceptualna leća kroz koju se gleda na svijet. Burrell i Morgan (1979) idu i korak dalje pa iznose četiri skupa pretpostavki koja su zapravo četiri fundamentalna pitanja koja bi nas trebala usmjeriti kvalitativnom ili kvantitativnom pristupu, a odnose se na pretpostavke o ljudskoj prirodi, metodologiji te na ontološke i epistemološke pretpostavke. Navedena analiza ide u prilog tezi da se ovisno o svojim implicitnim uvjerenjima istraživač priklanja kvalitativnom ili kvantitativnom pristupu. Kivunja i Kuyini (2017) ističu da istraživanja u pedagogiji neposredno utječu na poimanje istraživača i njegovo shvaćanje svijeta. Drugim riječima, ovisno o istraživačkom pristupu oblikovat će se pogled na svijet. Sličnu problematiku ističu Gorard i Taylor (2004) koji navode da se mladi istraživači daju impresionirati jednim od ovih dvaju pristupa pa, ovisno o tome koriste li se brojkama ili ne, zauzimaju pozitivističku ili konstruktivističku poziciju. Teddlie i Tashakkori (2009) primjećuju slično tvrdeći da postoji

* Email: agrcic2@ffst.hr

sklonost ostajanju u kvalitativnoj ili u kvantitativnoj paradigmi ovisno o prvim istraživanjima, dok Creswell (2009) navodi da izbor paradigme ovisi o istraživačkoj disciplini, uvjerenjima i stajalištima fakultetskog osoblja te o samom iskustvu istraživača. Osim što je navedeni odnos u potpunosti suprotan tradicionalnoj ideji da se ovisno o stavovima i pogledu na svijet oblikuje istraživački pristup, ovaj odnos nas dovodi do zaključka da se sukob među paradigmama vodi tijekom studija. Opravdano je za pretpostaviti da će se, ovisno o usmjerenosti kvalitativnim ili kvantitativnim istraživačkim postupcima, oblikovati i pedagoška uvjerenja i praksa studenata nakon završetka studija. Stoga se čini važnim analizirati predmete, ishode učenja i sadržaje iz područja metodologije pedagoških istraživanja tijekom studija, jer određeni metodološki pristup i tehnike kojima se studenti podučavaju tijekom studija mogu dugoročno utjecati na pedagošku praksu.

Metod. *Cilj istraživanja.* Cilj istraživanja bio je analizom studijskih planova i programa pedagogije istražiti vrste kolegija iz područja metodologije pedagoških istraživanja te njima pripadajuće ishode učenja i sadržaje s naglaskom na metodološke pristupe i istraživačke metode zastupljene u njima.

Postupak i uzorak istraživanja. Za ostvarivanje cilja istraživanja kvalitativnom analizom sadržaja analizirani su aktualni i na web stranicama* dostupni studijski jednopredmetni i dvopredmetni planovi i programi pedagogije na preddiplomskoj i diplomskoj razini u Hrvatskoj (Filozofski fakultet u Rijeci, Filozofski fakultet u Splitu, Odjel za pedagogiju Sveučilišta u Zadru), Srbiji (Filozofski fakultet u Novom Sadu, Filozofski fakultet u Beogradu), Sloveniji (Filozofski fakultet Sveučilišta u Ljubljani, Filozofski fakultet u Mariboru) te Bosni i Hercegovini (Filozofski fakultet Banja Luka, Filozofski fakultet Sveučilišta u Sarajevu, Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru). Za studije pedagogije u Banja Luci i Mostaru bili su dostupni samo nastavni planovi pa nije bilo za ove studije moguće analizirati ishode učenja i sadržaje. U prvom koraku su iz studijskih programa izdvojeni kolegiji koji se bave problematikom pedagoških istraživanja, dok su u drugom koraku analizirani ishodi učenja i njima pripadajući sadržaji s metodološkim pristupom (kvalitativni/kvantitativni) i metodama istraživanja kao kriterijima.

Rezultati i diskusija. Prema dobivenim rezultatima uočljivo je da je u svim studijskim programima zastupljen barem jedan kolegij kojim se studente želi uvesti u problematiku metodologije pedagoških istraživanja. Većina ih nosi isti ili sličan naziv koji upućuje na metodologiju pedagoških ili pedagogijskih istraživanja, odnosno metodologiju istraživanja odgoja i obrazovanja. Na svim su analiziranim studijskim programima takvi kolegiji obvezni i ne realiziraju se na početnim godinama studija.

Analizom ishoda učenja i njima pripadajućih sadržaja uočljivo je da se u svim kolegijima u uzorku (izuzev kolegija Uvod u pedagošku metodologiju na preddiplomskom studiju u Ljubljani) podučavaju i kvalitativni i kvantitativni pristupi istraživanju. Pojedini studijski programi, kao primjerice onaj u Zadru u okviru dvaju kolegija (Metodologija kvantitativnih istraživanja

* Analizirani studijski planovi i programi nalaze se u popisu literature, a u daljnjem tekstu radi prohodnosti navedeni su samo fakulteti.

odgoja i obrazovanja te Metodologija kvalitativnih istraživanja odgoja i obrazovanja), posebno izučavaju svaki od pristupa čime je na ovom studiju kvalitativnom pristupu data značajnija uloga u odnosu na druge studijske programe. S druge strane, na studijima pedagogije u Novom Sadu i Ljubljani uočljivo je nešto veće usmjerenje ka kvantitativnom pristupu. Na drugim studijima zastupljeni su ishodi učenja i njima pripadajući sadržaji koji uključuju i kvalitativnu i kvantitativnu metodologiju, odnosno njima pripadajuće sadržaje i metode istraživanja. Analizom sadržaja kolegija uočljivo je da se nakon teorijskih objašnjenja obaju pristupa, studente najčešće podučava kako odabrati vrstu istraživanja s obzirom na njegovu namjenu, postupke istraživanja, prikladne metode i tehnike kojima mogu doći do cilja te načine analiziranja i interpretiranja dobivenih rezultata. Na pojedinim studijima navedeni se sadržaji dodatno razrađuju u okviru zasebnih i uglavnom izbornih kolegija (primjerice, *Akcijaska istraživanja u praksi pedagoga* i *Uvod u kvalitativna istraživanja u obrazovanju* na studiju pedagogije u Splitu).

Nadalje, svim studijskim programima (izuzev studija pedagogije na preddiplomskoj i diplomskoj razini u Mariboru) zajedničko je to da imaju kolegije iz statistike pedagoških istraživanja, odnosno istraživanja u obrazovanju. U većini studijskih programa statistika je zaseban kolegij, dok je na studiju pedagogije u Novom Sadu ona sastavni dio dvaju kolegija iz metodologije pedagoških istraživanja. U skladu sa suvremenim poimanjima stjecanja kompetencija iz područja metodologije pedagoških istraživanja (Lather, 1986; Sekulić – Majurec, 2007; Kivunja & Kuyini, 2017), najboljim rješenjima čine se odabiri onih studijskih programa koji, ili prvo studente uvedu u metodologiju pedagoških istraživanja, ili oni koji usporedo s metodologijom imaju i statistiku. Najmanje u prilog suvremenim pristupima stjecanju kompetencija iz područja metodologije pedagoških istraživanja idu oni studijski programi koji prvo podučavaju statistiku pa tek onda metodologiju iz razloga što se na takav način sugerira određeni metodološki pristup te se studenti izučavaju statistici bez teorijskih osnova koje su podloga statističkoj analizi. U posljednjem slučaju moguće je da studenti metodologiju shvate kao zbir istraživačkih metoda što nije bit niti same metodologije pa samim time niti istraživanja u pedagojskoj teoriji i praksi.

Zaključak. Ovim istraživanjem utvrđeno je da analizirani studijski programi obuhvaćaju kolegije, ishode učenja i sadržaje koji se odnose i na kvalitativne i na kvantitativne pristupe pedagoškim istraživanjima. Pri tome je nešto uočljivija tendencija ka stjecanju vještina potrebnih za primjenu kvantitativnih istraživanja čemu najviše doprinosi činjenica da je statistika obavezan kolegij na svim programima. To s jedne strane može biti nasljeđe višedesetljetne pozitivističke paradigme, a s druge strane moguće je da nastavnici procjenjuju da je studentima potreban dugotrajniji angažman kako bi stekli vještine potrebne za statističku obradu, analizu i interpretaciju podataka pa su time i takvi ishodi učenja i sadržaji zastupljeniji u odnosu na kvalitativne. Važnim se čini, osim stjecanja temeljnih znanja o svakom metodološkom pristupu, studente osnažiti za kritičko rasuđivanje i primjenjivanje jednog i drugog pristupa ovisno o odgojno – obrazovnom kontekstu za koje provode istraživanje.

Ključne riječi: *komparativna analiza, kvalitativna metodologija, kvantitativna metodologija, studij pedagogije*

Literatura

- Burrell, G. & Morgan, G., (1979). *Sociological paradigms and organisational analysis*. Heinemann, London.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Research methods in education*. London: Routledge
- Creswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (3rd ed.). Sage Publications, Inc.
- Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu. (2014) Osnovne akademske studije pedagogije (2014). Preuzeto 14. 1. 2021, sa http://www.f.bg.ac.rs/sr-lat/pedagogija/program_studija.php?god=4&nivo=0
- Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu. (2018). Struktura studijskog programa. Preuzeto 14. 1. 2021, sa http://www0.ff.uns.ac.rs/studijski_programi/2015/OAS/Pedagogija%20OAS%202015.pdf
- Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu. (2018). Specifikacija predmeta. Preuzeto 14. 1. 2021, sa http://www0.ff.uns.ac.rs/studijski_programi/2015/OAS/Specifikacija%20predmeta%20Pedagogija%20OAS.pdf
- Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu (2020). Nastavni plan i program: studijska 2019/2020 godina. Preuzeto 14. 1. 2021, sa http://www.ff.unsa.ba/files/trajno/npp_2019/NPP-Pedagogija-2019-2020-TK1.pdf
- Gojkov, G. (2007). *Kvalitativna istraživačka paradigma u pedagogiji*. Vršac: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača.
- Gorard, S., & Taylor, C. (2004). *Combining Methods in Educational and Social Research*. Maidenhead: Open University Press.
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1994). *Competing paradigms in qualitative research*. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *Handbook of qualitative research* (p. 105–117). Sage Publications, Inc.
- Kivunja, C. & Kuyini, A., (2017). Understanding and Applying Research Paradigms in Educational Contexts. *International Journal of Higher Education*, 6(5), p.26.
- Lather, P. (1986). Research as praxis. *Harvard Educational Review*, 56(3), 257-277. <https://doi.org/10.17763/haer.56.3.bj2h231877069482>
- Sekulić-Majurec, A. (2007). Kraj rata paradigmi pedagoških istraživanja. *Pedagogijska istraživanja*, 4 (2), 203-214. <https://hrcak.srce.hr/118285>
- Sveučilište u Rijeci, Filozofski Fakultet. (2019). Plan i program preddiplomskoga sveučilišnoga dvopredmetnoga studija pedagogije. Preuzeto 14. 1. 2021, sa https://www.ffri.uniri.hr/files/studijkiprogrami/2019-2020/PED_2-program_preddipl-2019_2020.pdf
- Sveučilište u Rijeci, Filozofski Fakultet. (2019). Plan i program preddiplomskoga sveučilišnoga jednopredmetnoga studija pedagogije. Preuzeto 14. 1. 2021, sa https://www.ffri.uniri.hr/files/studijkiprogrami/2019-2020/PED_1-program_preddipl-2019_2020.pdf
- Sveučilište u Rijeci, Filozofski Fakultet. (2017). Plan i program sveučilišnoga diplomskoga dvopredmetnoga studija pedagogije. Preuzeto 14. 1. 2021, sa https://www.ffri.uniri.hr/files/studijkiprogrami/2017-2018/PED_2P_program_dipl_2017_2018.pdf
- Sveučilište u Rijeci, Filozofski Fakultet. (2017). Plan i program sveučilišnoga diplomskoga jednopredmetnoga studija pedagogije. Preuzeto 14. 1. 2021, sa https://www.ffri.uniri.hr/files/studijkiprogrami/2017-2018/PED_1P_program_dipl_2017_2018.pdf
- Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet. (2020). *Elaborat o studijskom programu: Preddiplomski sveučilišni*

- studij Pedagogija (dvopredmetni)*. Preuzeto 14. 1. 2021, sa https://www.ffst.unist.hr/wp-content/uploads/2020/04/PED_preddiplomski_HRV.pdf
- Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet. (2020). *Elaborat o studijskom programu: Preddiplomski sveučilišni studij Pedagogija (dvopredmetni)*. Preuzeto 14. 1. 2021, sa https://www.ffst.unist.hr/wp-content/uploads/2018/07/D_Pedagogija.pdf
- Sveučilište u Zadru, Odjel za pedagogiju. (2018). Nastavni plan i program sveučilišnog preddiplomskog dvopredmetnog studija pedagogije. Preuzeto 14. 1. 2021, sa https://pedagogija.unizd.hr/Portals/10/Nasatvni%20planovi%20i%20programi%202018/NPiP_PDS_2018_27.03.2018..pdf?ver=2018-03-27-220131-940
- Sveučilište u Zadru, Odjel za pedagogiju. (2018). Nastavni plan i program sveučilišnog diplomskog dvopredmetnog studija pedagogije. Preuzeto 14. 1. 2021, sa https://pedagogija.unizd.hr/Portals/10/Nasatvni%20planovi%20i%20programi%202018/NPiP_DS_%2027.03.2018..pdf?ver=2018-03-27-220134-397
- Teddlie, C. & Tashakkori, A., (2009). *Foundations Of Mixed Methods Research*. Los Angeles: SAGE.
- Univerza v Ljubljani Filozofska fakulteta, univerzitetni dvopredmetni študijski program prve stopnje pedagogika in andragogika Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. Preuzeto 14. 1. 2021, sa https://pedagogika-andragogika.ff.uni-lj.si/sites/www.ff.uni-lj.si/files/documents/1_pedagogika_in_andragogika_2020-21.pdf
- Univerza v Ljubljani Filozofska fakulteta. Univerzitetni prvostopenjski študijski program pedagogika in andragogika Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Preuzeto 14. 1. 2021, sa https://pedagogika-andragogika.ff.uni-lj.si/sites/www.ff.uni-lj.si/files/documents/1_pedagogika_in_andragogika_2020-21.pdf
- Univerza v Ljubljani Filozofska fakulteta. Dvopredmetni študijski program druge stopnje pedagogika Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. Preuzeto 14. 1. 2021, sa https://pedagogika-andragogika.ff.uni-lj.si/sites/www.ff.uni-lj.si/files/documents/2_pedagogika_dp_2020-21.pdf
- Univerza v Ljubljani Filozofska fakulteta. Drugostopenjski študijski program pedagogika Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. Preuzeto 14. 1. 2021, sa https://pedagogika-andragogika.ff.uni-lj.si/sites/www.ff.uni-lj.si/files/documents/2_pedagogika_p_2020-21.pdf
- Univerza v Mariboru. Univerzitetni dvopredmetni študijski program prve stopnje Pedagogika: Učni načrt predmeta. Preuzeto 14. 1. 2021, sa <http://www.ff.um.si/dotAsset/82897.pdf>
- Univerza v Mariboru. Enopredmetni pedagoški magistrski študijski program druge stopnje Pedagogika. Preuzeto 14. 1. 2021, sa <http://www.ff.um.si/dotAsset/82932.pdf>
- Univerza v Mariboru. Dvopredmetni pedagoški magistrski študijski program druge stopnje Pedagogika. Preuzeto 14. 1. 2021, sa <http://www.ff.um.si/dotAsset/82928.pdf>